

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Скороход Тетяни Олександрівни

на тему **«ФЕНОМЕН СТУДЕНТСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ В СИСТЕМІ
СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ»**,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 06 Журналістика

за спеціальністю 061 Журналістика

Актуальність теми дисертації. Студентська періодика є унікальним різновидом медій у системі соціальних комунікацій, який водночас виконує комунікаційні й освітні функції як ефективний інструмент забезпечення здобуття студентами-журналістами практичних навичок організування редакційно-видавничого процесу в редакціях друкованих і онлайнових медій.

Проблематика студентської періодики перебувала в полі зору українських і зарубіжних науковців переважно в історичному та організаційному аспектах. Тут варто згадати видану у 2018 році монографію Христини Білогораць «Українська студентська періодика: історія становлення та проблеми функціонування в сучасних умовах», в якій глибоко проаналізовано історичні аспекти зародження, становлення та розвитку студентської періодики. Проте у контексті розвитку дистанційної освіти, актуалізованої пандемією COVID-19 та військовою агресією росії, особливого значення набувають комунікативні відносини та комунікативні ролі під час створення студентських періодичних видань, специфіка організування онлайнової комунікації в студентському видавничому осередку, які досі залишалися поза межами наукових досліджень.

Представлена до захисту дисертація Тетяни Скороход відзначається актуальністю, оскільки пропонує дослідження студентської періодики крізь призму соціально-комунікативного підходу та розглядає статус, роль та рівні феномену студентської періодики в системі соціальних комунікацій, що засвідчує запропоноване Тетяною Олександрівною авторське визначення

студентської періодики як: «організованої комунікативної діяльності між студентським видавничим осередком і студентським соціумом, який є споживачем соціальної інформації» (с. 42).

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни. Переконаливою є наукова новизна, повнота та достовірність отриманих наукових результатів: авторка, застосувавши теоретичні й емпіричні методи дослідження, уперше розкрила статусні рівні феномену студентської періодики в системі соціальних комунікацій та комплексно дослідила студентські періодичні видання України як видавничо-організаційні суб'єкти.

Важливим науковим результатом, отриманим особисто здобувачкою, вважаємо узагальнення досвіду роботи редакцій студентської періодики із імплементації нових практик комунікативної взаємодії з читачами студентських видань. Це дало змогу виявити такі інструменти впливу на читачів студентської періодики, як заголовок, сторітелінг, конкурси, розіграші, опитування, реклама, акаунти у соціальних мережах, меми. Дисертантка наголошує, що «в студентських виданнях мему є самостійним візуальним жанром і замінюють текстові матеріали про студентське життя» (с. 100).

Комплексний підхід до об'єкта дослідження зумовив звернення дисертантки до питання комунікативної стратегії авторів-студентів. Тетяна Скороход слушно зауважує, що «свої комунікативні стратегії автори-студенти реалізують в інтенціях» (с. 113) та пропонує авторську таксономію інтенцій авторів студентської періодики розроблену, зважаючи на результати моніторингу заголовків студентських видань (як об'єкт інтенціонального моніторингу використано заголовки двох студентських видань – журналу КПІ ім. Ігоря Сікорського «#24Project» та журналу Інституту філософської освіти і науки НПУ ім. М. П. Драгоманова «Глобус»).

Суспільно значущими результатами дослідження є запропоновані дослідницею у третьому розділі дисертації вимоги до функціонування комунікативно ефективного студентського видання. На особливу увагу

заслужують рекомендації авторки дослідження щодо тематичного наповнення студентських видань, розроблені на основі моніторингу та аналізу сучасних студентських періодичних видань різних типологічних груп і опитування читачів-студентів (результати подано у дод. Г, с. 232). Дисертантка окреслила коло тематичних зацікавлень читачів сучасних студентських видань та визначила, що «найбільш затребуваними темами для читачів є «події у ЗВО», «проблеми студентства» та «афіші майбутніх івентів». Дещо менше цікавлять студентів «проблеми освіти загалом», відомості про «активних студентів та викладачів», «аналітика, есеїстика, про навчання за кордоном» (с. 119).

До вагомих наукових результатів зараховуємо й вмілий аналіз адаптування підходів до тематичної палітри студентських видань під впливом нових реалій (пандемія COVID-19, російсько-українська війна). Так, на с. 124 дисертації Тетяна Олександрівна наголошує, що «під час пандемії 2019 – 2021 рр. та російсько-української війни 2022 р. студентська періодика набула нового функціонального призначення та концептуального статусу <...>, студентські видання стали медіапсихологічним засобом конструювання комунікативного простору студентів». Дисертантка робить висновок про зміну тематичної палітри студентської періодики з «інформування студентів-читачів про поточні події, заходи в ЗВО, рекомендації з вирішення актуальної проблематики студентів» до «забезпечення стабільного функціонування комунікативного простору студентів в умовах пандемії, карантину, дистанційного навчання, війни» (с. 137). Цю тезу унаочнюють матеріали додатків, зокрема таблиця «Особливості наративів медичних студентських видань» (дод. О, с. 280) та інфографіка наративів війни в студентській періодиці (дод. Й, с. 257).

Варто відзначити й удосконалення типології студентських видань та надані авторкою дослідження слушні рекомендації для учасників студентських редакцій щодо створення вдалого дизайну студентської періодики різних типологічних груп.

Наукові дослідження було виконано здобувачкою на кафедрі видавничої справи та редагування КПІ ім. Ігоря Сікорського в межах наукової теми

кафедри видавничої справи та редагування Навчально-наукового видавничо-поліграфічного інституту КПП ім. Ігоря Сікорського «Соціальнокомунікаційний підхід до редагування різних видів видань» (номер державної реєстрації 0119U001582) під керівництвом проф., д-ра політ. наук Смоли Лідії Євстахіївни.

Отже, у дисертаційній роботі поставлене наукове завдання з дослідження видавничої культури студентської періодики, встановлення засад комунікації та комунікативних відносин у студентських видавничих осередках, узагальнення принципів розроблення комунікативно ефективного студентського періодичного видання виконано повністю, здобувачка повною мірою опанувала методологію наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертаційна робота здобувачки Тетяни Олександрівни Скороход є завершеною науковою працею і за своїм змістом повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 061 Журналістика та напрямам досліджень відповідно до освітньої програми «Соціальні комунікації, журналістика».

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові збіги, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Тетяни Скороход є результатом самостійних досліджень здобувачки й не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати й тексти інших авторів мають належні покликання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів. Дисертаційна робота написана грамотною українською мовою з дотриманням норм наукового стилю. Робота структурована, систематизована, вирізняється послідовністю викладеного теоретичного й емпіричного матеріалу. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Розділи

дисертації взаємопов'язані між собою, кожен із них завершується проміжними висновками. Загальний обсяг дисертації становить 298 сторінок.

У вступі висвітлено актуальність теми, мету дослідження, його завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, інформацію про особистий внесок здобувача, апробацію результатів, публікації та структуру роботи.

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження студентської періодики як видавничої технології» охарактеризовано студентську періодику з позицій унікальної видавничої та медіаосвітньої технології. Авторка подає історіографію студентської періодики (п. 1.1), аналізує специфіку редакційно-видавничого процесу студентського періодичного видання (п. 1.3) та обґрунтовує роль студентських видань як медіаосвітнього засобу формування світогляду студентів (п. 1.2).

У другому розділі «Студентська періодика як соціальнокомунікативна технологія» авторка вивчає засади комунікації в студентських видавничих осередках (п. 2.1), виокремлює особливості комунікативних відносин редактора та автора студентської періодики (п. 2.2), акцентує увагу на інструментах впливу на читача студентської періодики (п. 2.3) та встановлює комунікативно-інтенціональну ефективність текстів студентських видань (п. 2.4).

У третьому розділі «Принципи розроблення комунікативно ефективного студентського періодичного видання» авторка подає рекомендації щодо тематичного наповнення студентських видань (п. 3.1), окреслює шляхи оптимізування роботи редакцій студентських видань над дизайном (п. 3.2), акцентує увагу на необхідності використання потенціалу соціальних мереж у контексті функціонування сучасної студентської періодики (п. 3.3), представляє сучасні практики комунікативної взаємодії з медіаперцептивними читачами студентської періодики (п. 3.4).

Опанування теоретичного матеріалу та опрацювання емпіричних даних дали змогу авторці у Висновках логічно й послідовно підсумувати основні положення наукової праці щодо узагальнення принципів розроблення комунікативно ефективного студентського періодичного видання, дослідження

видавничої культури студентської періодики, виявлення специфіки роботи редакцій студентських видань, встановлення засад комунікації та комунікативних відносин у студентських видавничих осередках, аналізу текстів студентських видань щодо комунікативно-інтенціональної ефективності. Дослідниця доходить висновку, що студентська періодика є феноменом у системі соціальних комунікацій, адже поєднує інструментарій, засоби, методи видавничої, соціальнокомунікативної та медіаосвітньої технологій.

Результати дисертаційного дослідження щодо домінування наративів війни в студентській періодиці, кількісного співвідношення найбільш частотного за використанням зображального контенту в студентських виданнях, залежності кількості дописів різних видів контенту та рівня залученості аудиторії студентських видань, SWOT-аналізу студентської періодики, результатів соціологічного опитування читачів і фокус-групового опитування редакторів студентських періодичних видань тощо авторкою належним чином візуалізовано й узагальнено в рисунках і таблицях, розміщених в Додатках (с. 224–298).

Дисертаційну роботу оформлено відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Наукові результати дисертації висвітлено в 22 наукових публікаціях здобувачки, серед яких: 5 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття в періодичному науковому виданні, проіндексованому в базі даних Web of Science Core Collection; 2 статті в іноземних виданнях; 4 публікації в інших наукових виданнях. Також результати дисертації було апробовано на 10 наукових фахових конференціях.

Таким чином, наукові результати, описані в дисертаційній роботі, повністю висвітлено в наукових публікаціях здобувачки. Опубліковані у співавторстві праці, що зараховані за темою дисертації, демонструють вагомий особистий внесок здобувачки. В усіх публікаціях дотримано принципів академічної доброчесності.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи. На жаль, як і будь-яке наукове дослідження, дисертація Тетяни Олександрівни Скороход не позбавлена певних недоліків. Звернемо увагу на декілька суперечливих моментів тексту.

Перше. У дисертації зазначено, що джерельною базою дослідження стали «180 сучасних студентських періодичних видань України різних типологічних груп: «Якіта», «Глобус», «#24Project», «Вагант», «Авіатор», «Аудиторія», «Резонанс», «Ярослов», «Слог», «Non stop», «730», «Універсум», «Колоквіум», «Іпсуха», «Ять», «ЖуЖуЖу», «Креденс», «Student magazine», «Placebo», «Будівельник», «Studpuls», «Генерація», «Факс», «Педагогічні кадри», «ГОСС» та ін.» (с. 23). Варто уточнити критерії та обґрунтувати доцільність вибору саме зазначених студентських періодичних видань для дослідження.

Друге. Для проведення певних емпіричних досліджень дисертантка обирала лише одне або кілька студентських видань. Наприклад, для оцінювання комунікативної ефективності текстів студентських видань за допомогою контекстуально-інтерпретаційного аналізу текстів здобувачка обрала офіційний студентський інтернет-журнал Харківського національного університету радіоелектроніки «I-NURE» (с. 107), для комплексного оцінювання засобів візуалізації обрано студентський журнал Запорізького національного університету «MAGMA» (дод. М, с. 265), а як об'єкт інтенціонального моніторингу використано заголовки двох студентських видань – журналу КПП ім. Ігоря Сікорського «#24Project» та журналу Інституту філософської освіти і науки НПУ ім. М. П. Драгоманова «Глобус» (с. 247).

Виникає логічне запитання; чому було обрано саме ці журнали, а не інші та наскільки отримані на основі поглибленого аналізу матеріалів одного студентського журналу результати відображають тенденції, характерні для студентської періодики загалом.

Третє. У роботі варто було б докладніше зупинитися на закордонному досвіді видання студентської періодики, порівняти специфіку редакційно-видавничого процесу, комунікативних взаємодій у системі автор-редактор-читач в Україні та європейських країнах. Це особливо важливо, зважаючи на

обраний Україною європейський вектор розвитку, а також вимушене перебування українських студентів у багатьох зарубіжних країнах під час війни в Україні.

Четверте. На с. 149 дисертації зазначено, що «алгоритм визначення ефективності візуалізації містить завершальний третій етап – оцінювання засобів візуалізації за категоріями висока, середня, низька за низкою параметрів, наведених нижче». Далі авторка дослідження детально аналізує засоби візуалізації студентських видань за різними критеріями, зокрема: «візуальна активність», «ступінь когнітивного сприйняття», «композиційна організованість», «супраграфеміка (шрифтове варіювання)», «топографеміка (просторове розміщення тексту)», «непіктографічні, нефотографічні елементи», «позиціонування тексту (виділення, вставки)». Усі перераховані вище критерії, беззаперечно, важливі, проте варто обґрунтувати вибір саме цих критеріїв для оцінювання якості візуального оформлення студентських періодичних видань.

Втім, висловлені зауваження не є визначальними, не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів і не впливають на загальну позитивну оцінку наукової розвідки пані Тетяни Скороход, яка є цікавим і новим в теорії українського журналістикознавства дослідженням.

Висновок про дисертаційну роботу. Вважаємо, що дисертаційна робота здобувачки ступеня доктора філософії Скороход Тетяни Олександрівни на тему «Феномен студентської періодики в системі соціальних комунікацій» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 06 Журналістика. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувачка Скороход Тетяна Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика.

Офіційний опонент:

професор кафедри
видавничої справи та редагування
Навчально-наукового інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор наук із соціальних
комунікацій, доцент



Марина ЖЕНЧЕНКО

М.П.

«21» квітня 2023 року

Ліценз
Видавничої
Навчальної
21.04

